

Sınıf mücadelesi ve KESK: Bir mehteran yürüyüşü (mü?)

Mustafa Kemal Coşkun

*Bazen işçiler zafer kazanırlar, ama yalnızca bir zaman için.
Onların kavgalarının gerçek meyvesi bu dolaysız sonuçta değil,
işçilerin giderek genişleyen birliğinde yatar.*

*Marx-Engels
Komünist Manifesto*

Kamu emekçilerinin sendikal mücadelesinin Türkiye’de sınıf mücadelesinin gelişimi açısından önemli bir yeri olduğu kesinlikle yadsınamaz. Zira kamu emekçileri işçi sendikalarının ‘89 bahar eylemleri ile hareketlenmiş, bu mücadeleyi daha da ileri götürerek herhangi bir sendika yasası olmamasına rağmen meşru bir sendikalaşma mücadelesi vermiştir. Bir taraftan 12 Eylül faşist darbesinin bütünüyle ortadan kaldırdığı ve baskı altına aldığı toplumsal muhalefetin yokluğuna, diğer taraftan Kürt sorunu çerçevesinde yaşanan sıcak savaş ve bunun yükselttiği milliyetçi-şoven söylemlerin gelişmesine rağmen 80’li yılların sonuna doğru kamu emekçilerinin verdiği örgütlenme mücadelesi Türkiye emek tarihi

açısından son derece önemli bir deneyimdir. Kaldı ki sendika hakkı, yasal bir zemin bulunmamasına rağmen bizzat mücadele ve direnişle kazanılmıştır. Üstelik bu dönem, neo-liberal politikaların toplumun bütününe kuşattığı, reel sosyalizmin yıkıldığı ve genel olarak sosyalizm düşüncesinin tüm dünyada etkisini yitirdiği bir dönemdir. Dolayısıyla Türkiye’de kamu emekçilerinin sendikalaşma süreci yasacı anlayışı aşarak hukuku önceleyip yasalardan önce hakkı yaratmanın öyküsüdür.¹ Bu açıdan düşünüldüğünde kamu çalışanlarının mücadelesi özel bir önemi baştan hak etmektedir. Buradan yola çıkarak söylersek bu mücadele sürecinde KESK’in ve ona bağlı sendikaların önemli bir yeri olduğu şüphe götürmez.

Ne var ki ileride de bahsedeceğimiz gibi son yıllarda sendikacılık bir “yönetime gelme”, “yönetimi kapma” sorununa indirgenmiş, bu nedenle de bürokratik ve ilkesiz sendikal yapılar oluşmuştur. Sadece işçi sendikaları değil aynı zamanda KESK de bu süreci yaşamaktadır. Bu yazıda önce KESK’in tarihi kısaca ele alınacak, daha sonra bugüne kadar izlediği politikanın ve bugün içinde bulunduğu durumun eleştirel bir değerlendirilmesi yapılarak bir takım çözüm önerilerinde bulunulacaktır.

KESK’in Tarihçesi

Kamu emekçilerinin sendikalaşma mücadelesini, daha doğrusu KESK’in kuruluş ve gelişimini her biri farklı sendikal politikalara denk düşen dört döneme ayırarak incelemeye çalışacağız. Birinci dönem ilk örgütlenmenin başlamasından konfederasyonlaşmaya, yani Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu’nun kuruluşuna kadar geçen dönem (1988-1995), ikincisi, konfederasyonlaşmadan 28 Şubat 1997 tarihinde “postmodern darbe” olarak da tartışılan TSK’nın siyasete müdahalesine kadar geçen dönemdir (1995-1997). KESK’in üçüncü dönemi 4688 sayılı sendikalar kanununun çıkmasına kadar geçen dönem (1997-2001) ve sonuncusu kanunun çıkmasından günümüze kadar gelen süreç (2001 ve sonrası). Kamu emekçilerinin mücadele sürecini dört dönemde ele almamızın temel nedeni, bu dört dönemin de kamu çalışanlarının örgütlenme ve sınıf mücadelesi açısından farklı nitelikler taşımakta olmasıdır.

Yukarıda da vurguladığımız gibi kamu çalışanlarının sendikalaşması süreci işçi sınıfının bahar eylemliliklerinde ivme kazandı. Ancak bu tarihten önce de bir takım örgütlenme girişimleri oldu. Bu örgütler daha çok mesleki örgütlenmeler ya da emekli olmuş kamu çalışanlarının kurduğu dernekler biçiminde ortaya çıktı. Bunlardan en önemlisi, 1988’de kurulan Eğitim-Der’dir. Başlangıçta dernek çerçevesinde örgütlenen kamu emekçilerinin mücadelesi giderek sendikalaşmaya doğru evrildi. İlk sendikalaşma tartışmaları da bu türden mesleki örgütlerde başladı. ‘89 bahar eylemleriyle birlikte bu süreç hızlandı ve bu eylemler kamu

1 Gülmez, M. (1994). “Güncel Gelişmeler Işığında Memur Sendikacılığı”, **Mülkiyeliler Birliği Dergisi**, cilt 18, sayı: 167.

emekçilerinin örgüt kurma ve mücadele etme isteğini artıran önemli etkenlerden oldu.

Böylece 1990 yılında önce Eğitim-İş, ardından Eğitim-Sen kuruldu. Diğer işkollarında da ardı ardına sendikalar kurulmaya başlandı. Eğitim-Sen ve ona yakın sendikalar KÇSP (Kamu Çalışanları Sendikaları Platformu), Eğitim-İş'e yakın duran sendikalar ise Eşgüdüm adı altında toplandı. Eğitim-Sen ve Eğitim-İş, üyelerinin de talepleri doğrultusunda tek bir sendika üzerinde tartışmaya başladılar ve bu birlik nihayet 1995 yılında gerçekleşti. Bu birleşme diğer sendikaların da birleşmelerini tetikledi. Aynı yıl 28 sendikadan 500 delegenin katılımıyla gerçekleşen konfederasyonlaşma kurultayı sonucu KESK kuruldu.

Sendikal mücadelenin başladığı bu ilk dönem, aslında kamu emekçilerinin fiili-meşru² bir mücadele hattı geliştirebildikleri ve bir sınıf mücadelesinin yavaş yavaş oluştuğu ilk dönemdir. KESK'i diğer sendikalardan ayıran da, sokaklarda bu fiili-meşru mücadele geleneğini geliştirerek kurulmuş olmasıydı. Dolayısıyla 1989-1995 arası yıllar kamu emekçilerinin örgütlenme mücadelesinde hem bir emekleme dönemi ama hem de mücadelenin en keskin geçtiği dönem olması itibarıyla sonraki dönemlerden ayrılır. Nitekim, kitlesel katılımlarla yapılan ilk yürüyüşler, ilk iş bırakma eylemi, ilk alan eylemleri ve işgalleri bu dönemde gerçekleşmiştir. Dolayısıyla sendikalaşma mücadelesinin gelişmesi ve gerçekten bir sınıf sendikası olma anlamında bu dönemin mücadeleleri önemlidir. Bu dönemin temel özellikleri; fiili-meşru bir mücadele hattının benimsenmiş olması, devlete sendikalaşma hakkının kabul ettirilmesinin temel talep olması, iş yerlerinden sokağa yönelen eylemlerin yapılması ve geniş katılımlı eylemlerin bu süreçte başlamış olması, siyaset yapma hakkının savunulmasıdır. Emek hareketi tarihinin görkemli ve etkili eylemlerinden sayılabilecek 17-18 Haziran 1995 Kızılay direnişi, bu dönemin kamu emekçilerinin mücadelesi açısından ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bu eylem kamu emekçilerinin mücadelesinin doruğa ulaştığının ve bu mücadelenin kitlelerin gözünde bütünüyle meşruiyetini kazandığının göstergesidir. 17-18 Haziran direnişi, aynı kararlılıkta politikalar üretildiği taktirde hiçbir kazanımın olanaksız olmadığını emekçilere göstermesi açısından sınıf mücadelesinin köşe taşlarından birisidir.

8 Aralık 1995'de KESK'in kurulmasıyla birlikte birleşik bir mücadelenin geliştirilebilme olasılığı artmış olmakla birlikte, bunun pek başarılı olduğu söylenemez. Direnişler, yürüyüşler, gösteriler bu dönemde devam etti ve bu mücadele ile birlikte KESK'in üye sayısı da giderek artmaya başladı. Grev ve toplu sözleşme hakkı hâlâ en önemli sendikal hak olarak savunulmaya devam edilmiştir. Buna

2 Çok sık kullanılan bu deyim, mücadeleciler bir sendika olabilmenin en önemli şartlarından biridir. Fiili-meşru mücadele, hiçbir yasal mevzuatın içine kendisini hapsedemeyerek meşruluğunu yasalardan değil bizzat sınıfın çıkarlarının savunulmasından ve buna uygun olarak geliştirilen eylemlerden/politikalarından alan bir mücadele anlamına gelir. Bu tür bir mücadelenin benimsenmesi sendikayı hak alıcı mücadele biçimlerine yönelteceği gibi her türlü bürokratikleşmeyi de engelleyici etkiler yaratacaktır.

rağmen KESK'in kuruluşundan bir müddet sonra sınıf mücadelecisi bir perspektifin ortadan kalktığını söylemek pek de yanlış olmayacaktır. Zira taban örgütlülükleri temelinde başlayan ve gelişen sendikal hareket, KESK'in kurulmasıyla birlikte yukarıdan aşağıya doğru tasfiye sürecine girmiş, böylece de reformist bir anlayışın gelişmesine meydan vermiştir. Özellikle yönetim kademelerinde yer alma mücadelelerinin başlaması bu dönemde giderek artmaya başlamıştır. Çünkü KESK'in kuruluşu, maalesef organik bir bütünlük oluşturmak değil, ama grupsal çıkarılardan kaynaklanan bir ittifak oluşturmak kaygısıyla gerçekleşmiştir. Genel kurullar da yeni sendikal politikaların geliştirildiği, bu politikaların tartışıldığı araçlar olmaktan öte, iktidarı elde etmenin aracı oldu ya da daha doğrusu tek amacı yönetime gelmek olan bir takım grupların ortaya çıkmasına vesile oldu. Binlerce üyesi olmasına rağmen kitle katılımı düşük ve etkisiz eylemlerin bu dönemde başlaması bu nedenle hiç de tesadüf değildir.

Ne var ki asıl sorun, 28 Şubat süreciyle birlikte kamu emekçilerinin mücadelesinin üçüncü dönemine girilmesiyle yaşandı. Bu süreçte KESK, 28 Şubat'ın yö- rüngesinde politika geliştirmeye, AB sürecine olumlu yaklaşılmaya yönelik politikalar üretmeye başladı. Dolayısıyla sınıf mücadelesinden adım adım uzaklaşarak burjuvazinin farklı fraksiyonlarının çatışmasından kaynaklı iktidar mücadelesinde bu taraflardan birine yakın durmayı yeğledi. Laik toplum savunusu sınıf çıkarılarının savunusundan daha ağır basmaya başladı. Toplumda yaratılmak istenen laik-şeriatçı ikileminde KESK, bunu deşifre edecek, asıl çelişkinin sınıflar arasındaki emek-sermaye çelişkisi olduğunu vurgulayacak yerde, dümenini bu cephelelerden laikçi-batıcı tarafa doğru çevirmeye başladı.³ Bu çatışmada gerekli olan bir üçüncü cepheyi açmayı başaramadı. Bazı sendika konfederasyonları doğrudan 28 Şubat kararlarının yanında yer aldı, KESK böyle bir politika yürütme de doğrudan bir tavır almadı. Bu süreçte gerçekleştirilen eylemler de giderek marjinalleşti. Kitleler giderek daha fazla depolitizasyona uğradı. 12-13 Aralık 1998 tarihinde farklı illerde gerçekleştirilen mitingler ve 4 Aralık 1999 Ankara mitingi dışında 1997-2001 arası dönemde etkili eylemler yapılamaması bu durumu açık bir biçimde göstermektedir. Bu anlamda 28 Şubat rejiminin emek mücadelesini ve toplumsal muhalefeti engelleme politikasının kısmen de olsa başarılı olduğunu söylemek mümkün. Bütün bunlardan dolayı söz konusu dönem, KESK'in gelecekteki politikalarının şekillenmesi açısından milat olarak görülebilecek bir dönemdir.

Diğer taraftan aynı dönemde KESK'in Susurluk kazasıyla ortaya çıkan

3 Burada son günlerdeki tartışmalar açısından önemli olan bir noktayı vurgulamamız gereklidir. Sosyalistler, eğer ülkede bir din devleti tehlikesi varsa, elbette ki laikliği savunurlar, üstelik bunu burjuva partilerinin yaptığı gibi statükocu bir anlayışla yapmazlar, gerçek bir laikliği talep ederler. Ancak toplumun laik-antilaik olarak bölünmeye çalışıldığı bir ortamda ve gerçekte böylesi çelişkiler bütünüyle yapay olarak yaratılıyorsa, bu durumda bu çatışmanın bir tarafı olmak yerine kendi sınıf politikalarını ısrarla savunmaları gereklidir. Yoksa, laikçi-batıcı cephenin payandası olmak değil. Kaldı ki bunu bir sendikanın, bir emek örgütünün yapmaması gerekir.

karanlık ilişkilerin deşifre edilmesinde önemli bir rol oynadığını belirtmek gerekir. Temiz toplum talebiyle diğer kitle örgütleri ile ortak eylemler gerçekleştirilmiş ve kamuoyu yaratmada etkili olabildiği.

2001 yılında 4688 sayılı sendikalar kanununun çıkarılması KESK'in mücadelesi açısından bir başka dönüm noktasını oluşturur. "Grev ve toplu sözleşme hakkı" için mücadele eden KESK, yasanın anti-demokratik bir biçimde, yani grev ve toplu sözleşme hakkını tanımayan, sendikaları bir çeşit derneğe/sivil toplum örgütüne dönüştüren bir biçimde çıkmasını engelleyememiştir. Her ne kadar çıkarılan bu yasaya sığmayacağını vurgulasa da yasadan sonra gerek KESK'in gerekse bağlı sendikaların politikası, yasanın zorunlu kıldığı maddelere uyum gösterme biçiminde olmuştur. Zira yasanın çıkışından hemen sonra KESK yönetimi, I. Olağanüstü Genel Kurul'unu toplayarak yasaya uygun bir biçimde tüzük değişikliklerini gerçekleştirmiştir. Dolayısıyla KESK, yasaya en hızlı uyum gösteren sendikaların başını çekmiştir. Kaldı ki özellikle yasanın çıkmasından sonra KESK'in ve bağlı sendikaların üyeler ile bağı zayıflamaya başlamış, sendikalar kendi politikalarını bile üyelerine anlatamamaya, dolayısıyla onları herhangi bir politik mücadeleye katamamaya başlamıştır. Diğer taraftan KESK, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesine yönelik politikalar karşısında genel olarak ikircikli davranmakta, ne bütünüyle karşı çıkmakta ne de açıktan açığa desteklemektedir. Zira Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun (ETUC) 11. Kongresinde konfederasyon başkanı tarafından savunulan "sosyal diyalog mekanizmalarının geliştirilmesi ve sürdürülebilir kalkınma için çalışmalar yapılması" politikalarının dolaylı da olsa destekçisi olmuştur.⁴ Aşağıda bu politikaların yarattığı sorunları ele almaya çalışacağız.

KESK ve Sendikal Sorunlar

Gerek işçi sendikalarının gerekse kamu emekçileri sendikalarının bugün yüz yüze kaldığı birçok problemden bahsetmek mümkün. Sendikal hareketin yaşadığı bu sorunların bir kısmı tek tek sendikaların yaşadığı sorunlar iken, bir kısmı ise uluslararası bir nitelik taşımaktadır ve bu nedenle de bu türden sorunların aşılmasını uluslararası bir mücadele sorunu olarak görmek daha doğru olacaktır. Bir takım sorunların tek tek sendikaların yaşadığı örgütsel sorunlar olarak anlaşılması çözümlü de olanaksız kılacaktır. Bu türden uluslararası diyebileceğimiz sorunların en başında elbette ki neo-liberalizmin ekonomik, politik ve ideolojik saldırganlığı yatmaktadır. Zira, özellikle 20. yy.'ın son çeyreğine gelindiğinde, gerek sol değerlerin gerekse bu sol değerler tarafından savunulan işçi sınıfı hareketlerinin bir yenilgisiyle yüz yüze olduğu yorumları yapılmaktaydı. Nitekim çok sıkça tekrar edildiği gibi şimdilerde işçi sınıfının ve dolayısıyla da işçi sınıfı hareketinin

4 Bkz, "ETUC Kongresi: Sosyal Avrupa, Dayanışma ve Sürdürülebilir Kalkınma", www.kesk.org.tr

bittiği, üstelik işçi sınıfının artık sosyalizmden nesnel bir çıkarımın olmadığı, yeni bir hizmet sınıfının ortaya çıktığı ve bu nedenle de günümüzde sınıfa dayanmayan “yeni toplumsal hareketlerin” geliştiği telkin edilmektedir. Bu alanda yapılan tartışmalar esas olarak, artık sınıf tabanlı kitlesel hareketlerin bitmiş olduğu temel savı çerçevesinde şekillenmektedir. Bu sav dolayımında gerçekleşen tartışmalar üç düzeyde yapılmaktadır: (1) günümüz toplumlarının sınıf yapısının değiştiği ve bu nedenle eski sınıf yapısının yerini ağırlıklı olarak “yeni orta sınıflar”ın aldığı; (2) bu değişimle bağlantılı olarak sınıf ve sınıf kimliğine dayanan “eski sosyal hareketler”in yerini günümüzde kültürel kimliklere dayanan çeşitlenmiş sosyal hareketlerin, diğer bir deyişle “yeni toplumsal hareketlerin” aldığı; (3) kültürel kimlikler üzerinden yükselen bu yeni toplumsal hareketler aracılığıyla demokrasinin yükseleceği ve geliştirileceğidir. Kimliklere yapılan bu vurguda bireyin “özgürleşimi” ile toplumun demokratikleşmesi özdeşliği varsayılmaktadır. Diğer bir deyişle, kültürel kimlik temsili bireyin “özgürleşiminin” belirleyeni olarak yorumlanmakta ve dolayısıyla da makro ölçekte demokrasinin gerçekleştirilebilmesinin de önkoşulu olarak görülmektedir.

Ancak, bu savların tümü ve özellikle de bireyin “özgürleşimi” ile toplumun demokratikleşmesi sürecinin özdeşliği varsayımı, içinde oldukça önemli sorunları barındırmaktadır. Anlaşılacağı gibi işçi sınıfının devrimci potansiyelini ya da önemini reddetme süreci, sınıf yapısının değiştiğinden, parçalandığından başlayarak sınıfların varlığını inkâr etmeye kadar gidebilmektedir. Böylece politikanın temelini sınıf-ötesi, sınıfları kesen ya da kendisini bulunduğu sınıf ile tanımlamayan gruplar oturtulmaktadır. Kapitalist sistem, bir taraftan içine girdiği krizlerin faturasını emekçilere yüklemek isterken diğer taraftan da sendikal hareketi emekçilerin hak ve özgürlüklerini geliştirme ve savunma misyonundan da uzaklaştırmaya çalışmaktadır. Bir taraftan işçileşme ve yoksullaşma artarken diğer taraftan bu türden politikaların toplumun önüne koyulması burjuva sınıfının ideolojik mücadelesinin bir parçası olarak görülebilir. İşin daha da vahim yanı, bu türden söylemlerin akademik hayatta da hegemonik bir hale gelmesidir. Bu durum pek doğal olarak sendikal mücadelenin de gerilemesinin nedenlerinden biri olarak karşımıza çıkar ki, KESK’in de bu süreçten fazlasıyla etkilendiğini belirtmek yanlış olmayacaktır. Bu durumda hem Türk solu hem de KESK açısından sınıf hareketiyle kültür-kimlik politikalarını emekçilerin “nesnel çıkarları” çerçevesinde birbirlerine ekleyen politikaların oluşturulması önemlidir.⁵ Dolayısıyla Türk solunun, emekçilerin önderliği ve hegemonyası altında tüm ezilen grupları burjuva sınıfına karşı bir araya getirecek politikalar üretme-

5 Aslında “toplumsal hareket sendikacılığı” bunu yapmayı amaçlıyor gözükse de bunda başarılı olacağını beklemek bir hatadır. Zira böylesi bir eklemlemeyi gerçekleştirmek yerine vurguyu sınıftan ve sınıfa dayalı toplumsal hareketlerden alarak fazlasıyla kültür, kimlik ekseninde tanımlanan toplumsal hareketlere çevirmektedir. Dolayısıyla bu tür bir yaklaşım, politik mücadelede işçi sınıfının önderliğini bütünüyle yadsır ve sınıf mücadelesi ile diğer ezilen grupların mücadelelerini birbirine eşitleyen bir yaklaşım içerisindedir.

si zorunludur. Sendikal mücadele ise bu türden politikaların geliştirilmesi için önemli araçlardır.

Ancak bu durum, sendikal mücadeleye dışsal, yani doğrudan doğruya sendikal politikalardan ve sendikaların iç işleyişlerinden kaynaklanmayan bir durumdur ve ancak uluslararası bir bakış ve mücadeleyle çözülebilecek sorunlardır elbette. Diğer taraftan, tek tek sendikaların bu sorunların çözümünde yapabileceği hiçbir şeyin olmadığı anlamına da gelmemektedir. KESK, doğru bir politik mücadele ile sorunun çözümüne katkıda bulunabilir, diğer sendikalara bu konuda yol gösterebilir.

Öte yandan özellikle sendikal politikalardan, sendikaların yapısal özelliklerinden, örgütlenme tarzlarından kaynaklanan sorunlar da bugünkü sendikal hareketlerin temel problemleridir. KESK söz konusu olduğunda bu sorunları birkaç maddede ele almak mümkündür.

1. Bu sorunlardan birincisi, KESK yönetiminde giderek artan bürokratikleşme eğilimidir. Bu eğilim özellikle sendika yasasının çıkmasıyla daha belirgin bir hale gelmiştir. Ne yazık ki 80'li yılların sonlarında başlayan mücadele, onun yarattığı birikim ve deneyim izleyen yıllarda bürokratik ve reformist tavırlarla eritilmiştir. Bürokrasi sanıldığı gibi yönetici olmak, yönetici olmaktan pay almak ya da yöneticiliğin vermiş olduğu nimetlerden yararlanmak anlamına gelmemekte, aslında sendika yönetimlerinde sendika üyelerinin/sınıfın çıkarlarından farklı çıkarlara sahip olan bir tabakanın oluşması anlamına gelmektedir. Bu durum KESK'in sınıf mücadelesi ve toplumsal muhalefetin geliştirilmesi açısından, daha doğrusu Gramsci'nin deyişiyle bir "karşı hegemonya"nın yaratılması açısından ne derece sorunlu bir noktaya geldiğini de göstermektedir. Eğer burjuvazinin hegemonyasına karşılık olarak bir karşı hegemonya oluşturulmak isteniyorsa sendikaların ilk yapması gereken bürokratik eğilimlerden kurtulmasıdır. Çok iyi bilinir ki bürokratikleşen bir sendika işçi ve emekçilerle bütünleşmek yerine giderek daha fazla devletle bütünleşecek, üyelerinin çıkarlarını koruma hedefinden giderek uzaklaşacaktır. Aynı zamanda bu bürokrasi, taban iradesinin ortaya çıkmasını engelleyerek sendikal demokrasiyi de baltalamaktadır. Bürokrasi ile mücadele edilemezse sendikalar emekçilere yarar sağlayan, onların haklarını koruyan örgütler olmaktan çıkarak devletle bütünleşen, konformist politikalar üreten bir yapıya bürünürler. Bürokrasi ile mücadelenin ise en iyi yolu, sendikal işleyişte demokratik yöntemlerin benimsenmesi ve güçlü bir denetim mekanizmasının oluşturulmasıdır. İleride sendikal demokrasinin nasıl kurulabileceğini ve bu denetim mekanizmasının neler olabileceğini tartışacağız.

2. Bizce KESK'in temel sorunlarından en önemlisi, kendi ideolojisini politikleştirilmesi gerekirken politikayı ideolojik olarak yapmaktır. Bununla vurulamak istediğimiz şey, kendi ideolojisini üyelerinin ve tüm diğer emekçilerin gündelik hayatına, gündelik sorunlarına yayması, genişletmesi ve böylece

de emekçilerin sorunlarına çözümler üretmesi gerekirken, politikayı soyut, sorun çözücü olmayan ve genelleşmiş söylemlerle yapmasıdır. Burada KESK'in politika yapmaması gerektiği gibi yanlış ve temelsiz bir önermeyi savunmuyoruz, ama politika yaparken emekçilerin gündelik hayatının sorunları çerçevesinde yapması, dolayısıyla hak alıcı, emekçilerin karşılaştıkları bir takım sorunları çözen pratikler üretmesi ve sınıfı doğrudan politikaya katması gerektiğini ileri sürüyoruz. Bu, kendi ideolojisini sınıfın politikası haline getirmek, onların bu ideolojiyi benimsemesini sağlamak anlamına gelir. Elbette ki gündelik mücadele ve kazanımlar tek başına yeterli değildir, bunlar sınıfın tarihsel çıkarlarına hizmet ettiği zaman bir anlam kazanır.⁶ Dolayısıyla hayatın bütünü politik bir alan haline getirilmelidir. Bu sorun, üyelerin sendikaya yabancılaşmasına neden olmakla kalmayıp, sonuç alıcı olmayan eylemler nedeniyle üyelerin sendikal pratiklere de katılmamasına neden olmaktadır. KESK, genel geçer söylemlerle politikanın içine girememektedir. Bunun yolu, kendi ideolojisini sınıfa yayarak, sınıfı da bu politikanın içine katmak, yani gerçek bir sınıf sendikası olabilmekten geçmektedir.

3. Üçüncü önemli nokta, yukarıda da vurguladığımız gibi sendikal demokrasi ve güçlü denetleme mekanizmalarının KESK içerisinde bir türlü gerçekleştirilememiş olmasıdır. Sendika yöneticilerinin seçim ile işbaşına gelmesi o sendikayı demokratik bir sendika yapmaz. Kaldı ki, genellikle bazı işçi sendikalarında seçimle gelmelerine rağmen çok uzun süre yöneticilik yapanların varlığı aşikardır. Bu durumun KESK ve bağlı sendikalarda da olduğunu söylemek hiç de yanlış sayılmaz. İşçi sendikaları gibi olmamakla birlikte KESK içerisinde var olan grupçu ve yönetimden pay kapma anlayışları da bir "sürekli yöneticilik" vasfının oluşmasına katkıda bulunmaktadır. Şöyle ki, örneğin iki dönem Eğitim-Sen şube yöneticiliği yapmış birisi, oradan Eğitim-Sen genel merkez yöneticiliğine getirilmekte, iki dönem de orada yöneticilik yaptıktan sonra KESK'e yönetici olarak seçilmekte, bu da dolaylı yollardan da olsa bir sendika ağalığını doğurmaktadır. Zira böyle bir durumda toplam 18 yıl sendika yöneticiliği yapmak mümkün olmaktadır. Bu durum sendikal demokrasi ile kesinlikle bağdaşmaz.

Sendikal demokrasi ile sendikal denetim aslında birbirleriyle ilişkili iki kavram olarak ele alınmalıdır. Öncelikle sendika üyelerinin kendilerini ilgilendiren her konuda düşünce üretme, söz söyleme ve inisiyatif kullanma hakkı tanınmalıdır. Bu süreç eğer doğru bir biçimde işlerse sendikal denetimin de sağlıklı işlemesini sağlayacaktır. Çünkü denetim mekanizması ile kastettiğimiz, tabanın, üyelerin, yani emekçilerin sendikaların bütün işleyişlerinde, sendika liderliklerinde söz sahibi olabilmesi, gerektiğinde yöneticiyi geri çağırabilmesi, yöneticilerin temsilciler aracılığıyla değil doğrudan seçimle işbaşına getirilme-

6 Sertlerk, T. (2005). "Yeni Bir Sendikal Hareketin Dinamikleri", **1. Sınıf Çalışmaları Sempozyumu**, TUSAM.

sidir. Bazı çevreler tarafından yönetimlerin nispi temsil sistemiyle oluşturulması talebi bu anlamda hem sendikal demokrasiyi hem de denetim mekanizmalarını işlevsiz hale getirecektir. Kaldı ki böylesi bir seçim yöntemi sendika içerisindeki grupçu anlayışların daha da etkili olması anlamına gelecektir. Bunun yerine, üyelerin kararlara doğrudan katılabildiği, gerektiğinde yöneticileri değiştirebildiği bir sistem geliştirmek hem demokratik bir işleyişin hem de sağlıklı bir denetim işlevinin gerçekleştirildiği bir sistem geliştirmek demektir.

4. Son olarak bahsedeceğimiz sorun, örgütlenme ve buna ilişkin araçların geliştirilmesi meselesidir. Bilindiği gibi son yıllarda özellikle işçi sendikaları var olan haklarını korumak, daha fazla kaybetmemek üzerine oluşturulmuş bir politika yürütmektedir. Dolayısıyla daha fazla hak kazanmak yerine daha fazla hak kaybetmemek anlayışı yerleşmiştir. Bunun sonucu ister istemez uzlaşmacı sendikacılığın yerleşmesinden başka bir şey değildir. Maalesef KESK'in politikaları da bu durumdan ayrı tutulamaz. Nitekim son yıllarda kamuda sözleşmeli çalışma yaygınlık kazanmış, ne var ki KESK yönetimleri "yasa izin vermediği" için sözleşmeli ve güvencesiz çalışanları örgütlemekten uzun bir müddet kaçınmıştır. Sözleşmeli ve güvencesiz çalışanların örgütlenmesi çalışmalarının ilk olarak devletin desteklediği/devlet güdümlü sendikalar tarafından başlatılmış olması oldukça manidardır. Dolayısıyla başlangıçta yasaya sığmayacağını dile getiren KESK, süreç içerisinde yasanın söylediklerinin/izin verdiklerinin dışına çıkamaz olmuştur. Ne var ki gerek KESK'in gerekse bağlı sendikaların örgütlenmeye özel bir önem vermesi gereklidir. Ancak bu da tek başına yeterli değildir. Sendikal mücadelenin bir parçası da ideolojik mücadele olduğuna göre, örgütlenmenin eğitim boyutu ve örgütçü yetiştirilmesi bu mücadelenin araçlarından biri olarak görülmelidir. Üyelerinin bilinç düzeyini yükseltmeye ve geliştirmeye çalışmayan bir sendikanın kendi politikalarını üyelerine anlatma, onların benimsemesini sağlama ve gerektiğinde eylemlerine katma şansı yoktur.

Sonuç olarak...

Sendikalar emekçilerin kendilerinin oluşturduğu öz örgütlerdir. Emekçiler kitlesel olarak sendikalar aracılığıyla hayata doğrudan müdahale edebilirler. Emekçilerin siyasete müdahalelerinin gerçekleştirilebilmesi ve sendikaların emekçilerin mücadele araçları haline gelebilmeleri için uzlaşmacı ve bürokratik sendikacılık anlayışından vazgeçmek elzemdir. KESK, uzlaşmacı olmayan bir politika yürütüyor görünse de, gerek bürokratik yapının giderek yerleşmesi gerekse üyelerinden uzaklaşması, uzlaşmacı bir anlayışa yol açan/açacak olan bir yapıya bürünmesine neden olmaktadır. 2001 yılında çıkarılan kamu sendikaları yasasına neredeyse tam uyum göstermesi bunun göstergelerindendir. Oysa yasaların izin verdiklerine ve sınırladıklarına harfi harfine uyum göstererek sendikal mücadelenin geliştirilmesi olanaklı değildir. Bu noktada KESK'in geliştirmesi gereken

Devrimci Marksizm

iki temel politikaya vurgu yapmakta yarar var. Bunlardan birincisi, mücadeleciler bir sendikacılık hattı oluşturarak sınıf sendikacılığı çerçevesinde bir politika üretmektir. Sadece üyelerin değil fakat tüm sınıfın güvenini de kazanmak ancak bu yolla mümkün olabilir. Yukarıda bahsettiğimiz birinci sorunla ilgili olarak ikinci önemli nokta, bir yandan sınıf için sendikayı hayata geçirirken, diğer yandan tüm emekçilerin, daha doğru söylemek gerekirse “proletaryanın birliğini” sağlayabilecek politikalar üretme gerekliliğidir. Sermaye güçleri karşısında emekçileri birleştirmek, böylece de “karşı hegemonya” oluşturabilecek bir güç olmak, sendikal bir güç birliği oluşturmak zorunludur. Aksi durumda KESK, iki adım ileri bir adım geri gitmek durumunda kalacaktır.